

І. Потєхіна, Ю. Долженко

КІСТЯКИ ДІТЕЙ З ЕНЕОЛІТИЧНИХ ПОХОВАНЬ БІЛЯ с. РЕСПУБЛІКАНЕЦЬ

Під час розвідувальних робіт 2019 р. біля с. Республіканець Бериславського р-ну Херсонської обл. співробітник Національного заповідника «Хортиця» А. В. Волков виявив два кромлехи з центральними похованнями (закладка 2, розкоп 2, яма 1). Згідно визначенню автора розкопок, поховання належать до епохи енеоліту. Вони містили дитячі скелетні рештки, які було взято археологами «монолітом» разом із темним ґрунтом. Ці матеріали передані до антропологічної лабораторії Інституту археології НАН України, де проведено їх розчищення, миття, просушку та дослідження.

Визначення віку похованих дітей та виміри антропологічного матеріалу проводилися за загальноприйнятими методиками та програмами (Martin 1928; Пашкова 1958, 1963; Алексеев, Дебец 1964).

Поховання 1. Фрагменти дитячого черепа частково знаходилися у великій грудці землі, що не забезпечило цілісності черепа, збереженість якого незадовільна. Кістки черепа мають світлий жовто-коричневий колір, кісткова тканина досить крихка. В наявності: лобна та ліва скронева кістки, частина потиличної та фрагмент тім'яної, а також дві виличні кістки. Частини черепа, що збереглися, представлені на схемі (рисунок). Крім того, серед кісткових решток були присутні вісім окремих зубів. Серед них один різець, премоляри та моляри. Їхні корені дуже крихкі, тому не для всіх наявних зубів вдалося визначити ступінь їх розвитку. Корені молярів, зокрема, ще не сформувалися остаточно. Краніометричний вимір отримано лише для лобної кістки, ширина якої становить 94,0 мм за Р. Мартіном.

Посткраніальний скелет виявився також дуже зруйнованим. Наявні лише довгі кістки верхнього і нижнього поясу поганої збереженості. Колір кісток дуже світлий. Присутні майже повні діафізи обох стегнових та плечових кісток, а також серединні частини діафізів лівих ліктьової і променевої кісток. Схему збереженості посткраніального скелету зображено на рисунку. Крім того, лишилися дрібні фрагменти великої і малої гомілкових кісток обох нижніх кінцівок і маленькі уламки обох кісток правого передпліччя.

Користуючись інструкціями, наведеними в монографії В. П. Алексеева та Г. Ф. Дебєца з визначення віку за станом прорізування зубів, можна встановити, що дитині на час смерті було 9–11 років. Довжина стегнової

кістки дитини складає 291,0 мм. За таблицею А. П. Бондарєва для визначення віку за розмірами дитячих кісток, така довжина стегна відповідає віку 9–11 років. Статеву приналежність дитини встановити неможливо.

Поховання 2 представлене дуже дрібними уламками дитячого кістяка. Серед них вдалося визначити лише невеликий фрагмент тім'яної кістки і маленький уламок ребра. Інші залишки не ідентифіковані. Точний вік цієї дитини встановити неможливо, ймовірно, він знаходився в інтервалі 6–9 років (*infantilis I – II*).

Попри погану збереженість і майже цілковиту непридатність описаних дитячих скелетів для вивчення класичними антропометричними методами, ці матеріали є цінним джерелом для проведення археогенетичних та ізотопних аналізів кісток. Такі дослідження можуть пролити світло не тільки на походження і генетичні зв'язки енеолітичного населення північного Причорномор'я, але й визначити домінуючі харчові продукти у життєзабезпеченні дітей цієї степової популяції.

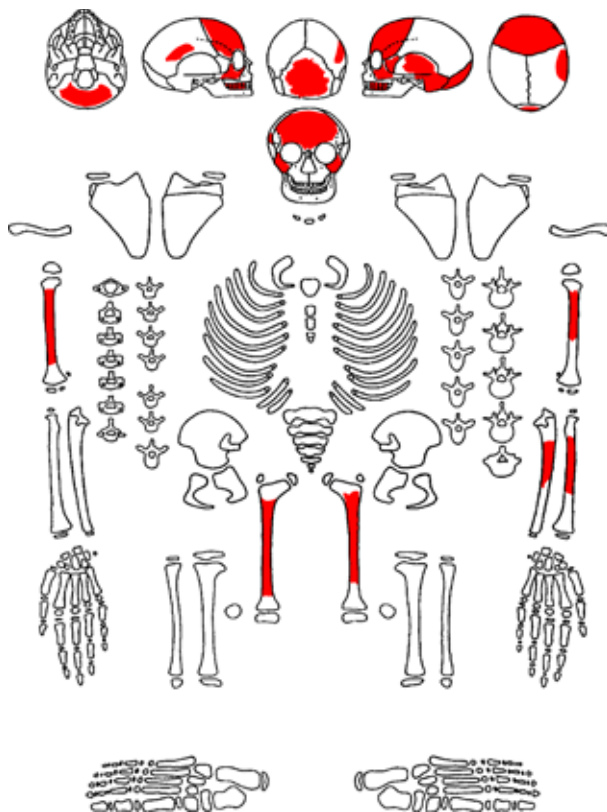

Схема збереженості скелета дитини 9–11 років з енеолітичного поховання (№ 1) біля с. Республіканець